

**ВИЗНАЧЕННЯ АСОРТИМЕНТУ ПРОДУКЦІЇ ГІРНИЧИХ
ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ЗМІНИ ПОПИТУ
НА РИНКУ ЗАЛІЗОРУДНОЇ СИРОВИНИ**

Рассмотрен ассортимент продукции горных предприятий в условиях изменения спроса на рынке железорудного сырья.

**THE DETERMINATION OF MINING ENTERPRISES' PRODUCTION
ASSORTMENT IN CONDITIONS OF DEMAND CHANGE
IN IRON-ORE RAW MATERIALS MARKET**

Mining enterprises' production assortment is determined in conditions of demand change in iron-ore raw materials market.

Загально відомі проблеми, характерні для гірничодобувних підприємств: значний знос обладнання, нестача земельних відводів для складування розкритих порід і відходів збагачення, ускладнення умов розробки з поглибленням гірничих робіт, визначення оптимального асортименту продукції, що користується стійким попитом. Не зважаючи на зазначені недоліки, обсяги виробництва і техніко-економічні показники роботи гірничих підприємств після подолання кризи початку і середини 90-х років мають позитивну тенденцію.

Аналіз асортименту продукції дає можливість вирішити проблему вибору номенклатури продукції, яку випускають. Основним завданням асортиментної програми є визначення структури виробництва у виробничому цеху (дільниці), а саме:

- визначення співвідношення між новою продукцією, що потребує вдосконалення та модифікації, традиційною продукцією, що не потребує вдосконалень, і застарілою продукцією;
- визначення номенклатури продукції, яку випускають;
- оцінювання числа моделей та модифікацій однієї і тієї ж продукції, яку випускають;
- визначення структури життєвого циклу за всією номенклатурою продукції, яку випускають, та перспектив оновлення асортименту.

Розробка асортиментної політики потребує постійної уваги до виявлення продукту з точки зору його життєвого циклу та прийняття своєчасних рішень щодо впровадження нових видів продукції, модернізації та вдосконалення традиційних видів продуктів, вчасного зняття товарів з виробництва. Саме тому аналіз сучасного стану і особливостей динаміки розвитку попиту на ринку залізорудної сировини є безперечно актуальним питанням. [1]

Вивченням і дослідженням асортименту продукції гірничих підприємств займалися відомі вчені Астахов С.А., Завсєгдашний В.О., Моссаковський Я.В., Рачковський С.Я. та інші.

Структура експорту залізорудної сировини з України в січні-вересні 2004 р. була такою: 42% - Обкотиші, 37% - аглоруда, 21% - концентрат.

Відповідно до звіту Інституту світової економіки та міжнародних відносин РАН, з 2004 року бурхливе зростання попиту стимулювало збільшення світового виробництва сталі, внаслідок чого світова металургія вперше за останні 30 років вийшла на траєкторію стійкого розвитку.

У 1970—2000 рр. абсолютне споживання сталі збільшилося всього на 1,2%, а за 2001—2004 рр. приріст становив близько 20%. Уперше за останні 30 років завантаження світових виробничих потужностей з виплавки сталі перевищило 80%. З 2004 року зростання світової економіки супроводжувалося нарощенням випуску металопродукції в більшості розвинених країн. Сприятлива кон'юнктура світового ринку викликала збільшення споживання, дефіцит і зростання вартості основних виробничих ресурсів: залізорудної сировини, коксівного вугілля, електроенергії, що за підвищення вартості транспортування сировини ще більше «підігрівало» зростання цін на металопродукцію.

Певну роль зіграли масові закупівлі споживачами через побоювання виникнення дефіциту на ринку металопродукції в умовах нинішніх високих темпів економічного зростання. До додаткових чинників можна віднести також продовження процесів консолідації активів і потужностей у світовій чорній металургії та явне прагнення провідних компаній зберегти нинішній рівень світової кон'юнктури. Прикладом є створення транснаціональної мегакорпорації Mittal Steel потужністю близько 50 млн. т. у результаті злиття голландських компаній Ispat International та LNM Holding і американської International Steel Group.

Кон'юнктура, що складається на світовому ринку залізорудної сировини, призводить до того, що збільшуються обсяги її вивезення за межі України, за 8 місяців поточного року загальний обсяг експортованої залізорудної сировини склав 11,9 млн. тонн.[2]

На теперішній час проведені дослідження щодо підвищення якості товарної продукції, створення нових видів залізорудної сировини, але для їх впровадження необхідні великі інвестиції. Необхідно підкреслити, що у зв'язку з посиленням конкуренції на світовому ринку залізної руди і металу, одним з напрямків підвищення конкурентоспроможності товарної продукції підприємств ГМК України є підвищення її якості і зниження витрат виробництва.

У табл.1 наведені основні виробничі показники роботи ГЗК України.

Таблиця 1-Основні виробничі показники роботи ГЗК України

Вид продукції	2005 р.	2006 р.	Зміни %
1	2	3	4
ВАТ «ПівніГЗК»			
Концентрат	10678,7/65,64	11956,1/65,73	112,0/100,1
Обкотиші	7445,6/61,72	10106,5/60,37	133,9/97,8
ВАТ «ЦГЗК»			
Концентрат	5325,0/67,35	5572,0/67,61	104,6/100,4
Обкотиші	2150,3/64,68	2217,3/63,37	103,1/98,0

1	2	3	4
ВАТ «ПівдГЗК»			
Концентрат	8143,6/65,36	8710,0/65,47	106,9/100,2
Агломерат	4097,6/54,23	4652,0/54,26	113,5/100,1
ВАТ «ІнГЗК»			
Концентрат	13814,5/64,71	13355,8/64,74	96,7/100,0
ГЗК ВАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг»			
Концентрат	7029,9/65,52	7806,7/65,48	111,0/99,9
Агломерат	6707,4/54,46	7951,8/54,33	118,6/99,8
ВАТ «Полтавський ГЗК»			
Концентрат	8313,9/62,63	9695,2/63,36	116,6/101,2
Обкотиші	7757,0/62,54	8550,8/63,25	110,2/101,1

У таблиці 2 наведені обсяги виробництва руди, агломерату, концентрату і Обкотишів по окремим підприємствам України за жовтень-листопад 2006 р.[3]

Таблиця 2–Виробництво руди, концентрату, агломерату і Обкотишів в Україні за жовтень-листопад 2006 року, тис. тон

	Листопад	Жовтень	Зміни	%	2006 Січня-	Зміни %
1	2	3	4		Листопад	6
Залізна руда і залізорудний концентрат						
Всього	6 256,0	6 238,9	100,3		66 228,3	105,7
У тому числі залізна руда						
Всього	1 374,1	1411,0	97,4		14 796,4	104,1
“Кривбасруда”	602,0	614,0	98,0		6 491,0	111,0
Запорізький ЗРК	367,5	379,0	97,0		3 961,1	102,7
“Суша балка”	265,6	258,0	102,9		2 778,6	93,2
“МітталСтіл Кривий Ріг”	139,0	160,0	86,9		1 565,7	102,7
У тому числі концентрат залізорудний						
Всього	4 881,9	4 827,9	101,1		51 431,9	106,2
Інгулецький ГЗК	1 129,9	1 058,2	106,8		11 916,1	96,0
Північний ГЗК	1 020,1	1 030,7	99,0		10 900,3	112,6
Полтавський ГЗК	868,9	862,4	100,8		8 765,9	112,5
Південний ГЗК	735,0	750,0	98,0		7 968,0	107,4
“МітталСтіл Кривий Ріг”	678,0	677,6	100,1		6 838,6	106,4
Центральний ГЗК	450,0	449,0	100,2		5 043,0	105,0
Агломерат						
Всього	3 950,10	3 908,2	101,1		42 985,5	99,3
Меткомбінат ім. Ілліча	939,9	932,8	100,8		10 302,1	83,8
“Міттал Стіл Кривий Ріг”	929,0	924,7	100,5		10 104,0	110,8
“Запоріжсталь”	478,7	498,6	96,0		5 153,5	99,8

1	2	3	4	5	6
Дніпровський меткомбінат ім. Дзержинського	465,1	380,7	122,2	4 924,3	110,0
Південний ГЗК	408,0	425,0	96,0	4 287,0	116,6
Алчевській меткомбінат	371,8	425,4	87,4	4 654,4	104,6
Єнакієвський метзавод	198,8	159,5	124,6	1 957,4	88,8
	Листопад	Жовтень	Зміни %	2006 Січня-Листопад	Зміни %
Агломерат					
“Азовсталь”	158,8	161,5	98,3	1 602,8	83,4
Обкотиші					
Всього	1 840,10	1 911,6	96,3	19 049,0	117,5
Північний ГЗК	893,8	1 005,0	88,9	9 273,9	134,0
Полтавський ГЗК	743,3	778,1	95,5	7 767,8	105,7
Центральний ГЗК	203,0	128,5	158,0	2 007,3	103,3

Аналіз даних показує, що простежується загальна тенденція по підприємствам щодо зростання обсягів виробництва залізної руди, залізорудного концентрату та агломерату та зменшення обсягів виробництва по окатишам в цілому по галузі. За обсягами виробництва залізної руди лідируюче місце займає “Кривбасрудра”; За обсягами виробництва залізорудного концентрату - Інгулецький ГЗК, за обсягами виробництва агломерату - Меткомбінат ім. Ілліча, за обсягами виробництва Обкотишів - Північний ГЗК. Тобто характерним для підприємств є орієнтація на виробництво певної продукції.

При порівнянні обсягів випуску основних видів залізорудної продукції у 2006 року з 2005 роком, спостерігається загальний ріст обсягів випуску по всім залізорудним комбінатам. Якісні показники випуску основних видів продукції: по концентрату – вище звітних за 2005 рік, а по агломерату і окатишам – дещо нижчі (рис.1).

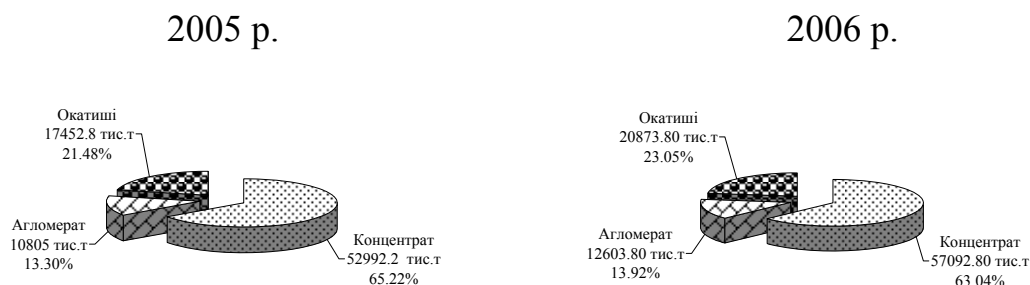

Рис.1 – Питова вага різних видів продукції гірничих підприємств України.

На прикладі Південного ГЗК підтверджується динаміка зміни виробництва основних видів продукції за часовий період 1990-2003 роки (рис.2).

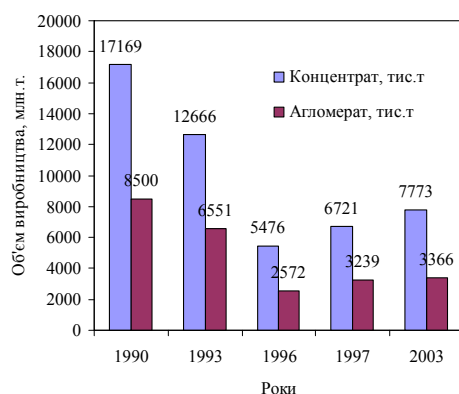

Рис.2 –Динаміка виробництва основних видів продукції на Південному ГЗК

Тобто, у період з 1990 до 1993 року виявляється тенденція спаду обсягів виробництва як концентрату, так і агломерату; починаючи з 1996 року характерним є поступове збільшення обсягів виробництва. Це пов'язано зі стабілізацією фінансового положення, реструктуризацією діяльності комбінату, налагоджуванням системи бюджетного фінансування і управлінського обліку. [4]

У табл. 3 і 4 наведено випуск товарної продукції по підприємствам гірничопромислового комплексу України у порівняльних та діючих цінах відповідного року.[3]

Таблиця 3 –Випуск товарної продукції по підприємствам гірничопромислового комплексу України в діючих цінах відповідного року, тис. грн.

Підприємство	2005 р. факт	2006 р.			
		план	факт	в %	
				до плану	до 2005 р
1	2	3	4	5	6
5ВАТ «КЗРК»	868924,1	897158,6	897746,8	100,1	103,3
ВАТ «Суша Балка»	308357	361895	-	117,4	-
ВАТ «ПівнГЗК»	3339275	3015454	3113252	103,2	93,2
ВАТ «ЦГЗК»	1644385	1312629	1365832	104,1	83,1
ВАТ «ПівдГЗК»	1506216	-	1657571	-	110,1
ВАТ «ІнГЗК»	1716833	-	2105367	-	122,6
ВАТ «Кривбасвибухпром»	316585,6	-	393697	-	124,4
Всього по Кривбасу	9700580,0		9895360,8		102,0
ЗАТ «ЗЗРК»	4078442,3	438685,8	444491,2	101,3	109,0
ВАТ «Полтавський ГЗК»	2213561	-	2249665	-	101,6
Всього залізорудні	12321983	-	12589517	-	102,2

Таблиця 4 – Випуск товарної продукції по підприємствам гірничопромислового комплексу України в порівняльних цінах, тис. грн.

Підприємство	2005 р. факт	2006 р.	
		факт	до 2005 р., %
ВАТ «КЗРК»	721418	784856	108,8
ВАТ «Суха Балка»	340383	320352	94,1
ВАТ «ПівнГЗК»	2485884	2911365	117,1
ВАТ «ЦГЗК»	1287290	1347902	104,7
ВАТ «ПівдГЗК»	1363555	1509913	110,7
ВАТ «ІнГЗК»	2124946	2041612	96,1
ВАТ «Кривбасвибу-хпром»	336352	379375	112,8
Всього по Кривбасу	8659836	9295375	107,3
ЗАТ «ЗЗРК»	408080,2	416172,5	102,0
ВАТ «Полтавський ГЗК»	1946039	2172189	111,6
Всього залізорудні	11013955	11883736	107,9

Таким чином, для підприємств гірничопромислового комплексу України характерною особливістю є збільшення обсягу випуску товарної продукції.

Враховуючи тенденції розвитку ринку залізорудної сировини у 2006 році ВАТ «ЦГЗК» збільшив об'єм виробництва залізорудного концентрату на 4,6% до 5,572 млн. тонн в порівнянні з 2005 роком, об'єм виробництва Обкотишів збільшився на 3,1% до 2,2173 млн. тонн. Об'єм виробленої продукції в порівняльних цінах збільшився на 4,7% до 1 347,9 млн. гривень. У наступному році спостерігалася також тенденція зростання. У вересні 2007 року ВАТ «ЦГЗК» збільшив об'єми виробництва концентрату в порівнянні з відповідним періодом минулого року на 2,1% до 485 тис. тонн, об'єм виробництва Обкотишів за цей же період зменшився на 4,1% до 198 тис. тонн. Об'єм виробленої продукції в порівняльних цінах у вересні 2007 року склав 159,7 млн. грн., що на 5,1% більше, в порівнянні з аналогічним періодом 2006 року. В серпні ВАТ «ЦГЗК» збільшив об'єм виробництва концентрату в порівнянні з відповідним періодом минулого року на 6,1% до 509,5 тис. тонн, за цей же період збільшилося виробництво Обкотишів на 0,2% до 206 тис. тонн. В січні-вересні 2007 р. ВАТ «ЦГЗК» збільшив виробництво концентрату на 5% в порівнянні з аналогічним періодом минулого року до 4 420,8 тис. тонн, виробництво Обкотишів збільшив на 2,3% до 1 714,4 тис. тонн. Об'єм продукції в порівняльних цінах за цей же період збільшився на 7,4% до 1 435,6 млн. гривень. При цьому залізорудний концентрат має вміст заліза на рівні 66,3-68%, офлюсовані Обкотиші з вмістом заліза 59,9% та нефлюсовані Обкотиші з вмістом заліза 63,5%. ЦГЗК також реалізує програму повторного збагачення відходів для отримання залізорудного концентрату з вмістом залізу 65%. [5]

Динаміку зміни обсягів виробництва ВАТ «ПівнГЗК» за період червень-жовтень 2007 року, а також порівняння з аналогічним періодом 2006 року представлено в табл.5. Виявляється тенденція збільшення обсягів виробництва у 2007 році як концентрату, так і Обкотишів у порівнянні з 2006 роком. [6]

Таблиця 5 – Динаміка зміни обсягів виробництва ВАТ «ПівніГЗК»

Показники	Червень 2007	Червень 2006	Липень 2007	Липень 2006	Серпень 2007	Серпень 2006	Вересень 2007	Вересень 2006	Жовтень 2007	Жовтень 2006
Концентрат, тис.т.	1 122,6	1 000,3	1,112	1,001	1 150,4	1 000,2	1 139,6	1 000,2	1 141,4	1 030,7
Обкотиші, тис.т.	984,1	852,0	889	992	933,7	905,8	1 003,7	871,4	923,7	1 005,0
Обсяг про- дукції в порівняль- них цінах, млн. грн.	412,1	343,8	363	376	394,4	342,8	413,8	329,7	375,1	380,3

В результаті аналізу показників роботи по гірничій галузі України в цілому і окремим гірничим підприємствам м. Кривого Рогу встановлені закономірності зміни асортименту продукції, а саме обсягів продукції, у відповідності зі зміною попиту на ринку залізородної сировини, а також виявлено загальну тенденцію до поступового зростання обсягів виробництва по всьому асортименту продукції. Визначальним фактором формування асортименту продукції, а також обсягу виробництва, гірничих підприємств є якість виробленої продукції, яка характеризується вмістом заліза в залізородному концентраті на рівні 63-69 %, в окатишах – 60-63%, в агломераті – 65-66%. Саме від якості залежить обсяг та структура експорту гірничих підприємств і роль України на міжнародному ринку залізородної сировини. Таким чином, якість продукції, а саме вміст заліза, є одним з визначальних чинників при формуванні асортименту продукції гірничих підприємств.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Попович П. Я. Економічний аналіз діяльності суб'єктів господарювання. Підручник. - Тернопіль: Економічна думка, 2001. - 365 с
2. Сторчак С., Гутов В. Настав час знижувати ціну на сировину// Дзеркало тижня. – 2005. - №32(560).
3. www.ukrudprom.com.ua
4. Новак С.Б., Гармаш Н.И., Левицкий А.П., Катрич С.А. Южный горно-обогатительный комбинат: 50 лет на рынке железородного сырья//Горный журнал. – 2005. - №5. – С.24-27.
5. www.cgzk.com.ua.
6. www.sevgok.com.ua